

Wojciech Dawid Krzeszowski

RÓŻNICE KURSOWE W ŚWIETLE PRAWA BILANSOWEGO I PODATKOWEGO

Specyficzną grupą operacji gospodarczych w przedsiębiorstwie są operacje wyrażone w walutach obcych. Wiążą się one z powstawaniem różnic kursowych. Niekiedy mogą pojawić się trudności z ewidencją – tego dotyczy niniejszy artykuł.

Według **prawa bilansowego** różnice kursowe można podzielić na dwie grupy:

- a) powstające podczas wyceny na dzień bilansowy lub na inny moment wyceny (przed rzeczywistą realizacją tych różnic) lub
- b) zrealizowane.

W celu obliczenia tych różnic konieczne staje się określenie kursów, według których wycenia się poszczególne operacje gospodarcze w księgach rachunkowych. Według ustawy o rachunkowości (art. 28 i 30), jednostka, nie rzadziej niż na dzień bilansowy, wycenia wyrażone w walutach obcych:

1) składniki aktywów (z wyłączeniem udziałów w jednostkach podporządkowanych wycenionych metodą praw własności) i pasywów – po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ustalonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski,

2) gotówkę znajdującą się w jednostkach prowadzących kupno i sprzedaż walut obcych – po kursie, po którym nastąpił jej zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ustalonego na dzień wyceny dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski¹.

Operacje gospodarcze wyrażone w walutach obcych na dzień ich przeprowadzenia są ujmowane w księgach rachunkowych odpowiednio po kursie:

¹ Zgodnie z MSR 21 sposób wyceny z tytułu różnic kursowych na dzień bilansowy jest odmienny, ponieważ: a) pozycje pieniężne w walucie obcej przelicza się po kursie zamknięcia, b) pozycje niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego wyrażonego w walucie obcej przelicza się po kursie wymiany z dnia transakcji, c) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przelicza się stosując kursy wymiany obowiązujące w dniu, na który wartość godziwa została ustalona. (Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2004, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, stan prawny na 31 marca 2004 r.)

1) kupna lub sprzedaży walut stosowanym przez bank, z którego usług korzysta jednostka – w przypadku operacji sprzedaży lub kupna walut oraz operacji zapłaty należności lub zobowiązań,

2) średnim ustalonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski na ten dzień, chyba że w zgłoszeniu celnym lub innym wiążącym jednostkę dokumencie został ustalony inny kurs – w przypadku pozostałych operacji².

Jeżeli aktywa i pasywa są wyrażone w walutach, których kursu nie ustalają bank danej jednostki ani Narodowy Bank Polski, to kurs tych walut określa się w relacji do wskazanej przez jednostkę waluty odniesienia, której kurs jest ustalany przez Narodowy Bank Polski.

Wskutek wyceny wymienionych operacji gospodarczych, według prawa bilansowego, powstają różnice kursowe, które mogą:

- 1) zwiększać przychody/ koszty finansowe lub
- 2) zwiększać/ zmniejszać kapitał z aktualizacji wyceny lub
- 3) korygować wartość danego składnika aktywów.

Zastosowanie każdego z tych kierunków rozliczania różnic kursowych jest uwarunkowane rodzajem operacji gospodarczej, której dotyczy.

Ad 1. Ogólnie można powiedzieć, że zdecydowana większość różnic kursowych jest odnoszona na wynik finansowy (wyjątki w tym zakresie zostaną omówione w punktach 2 i 3 poniżej). Generalnie różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych³, powstałe na dzień ich wyceny oraz podczas zapłaty należności i zobowiązań w walutach obcych, jak również sprzedaży walut, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych.

Ad 2. Pierwszy wyjątek odnośnie do sposobu ujmowania różnic kursowych dotyczy inwestycji długoterminowych. Według ustawy o rachunkowości, różnice kursowe dotyczące inwestycji długoterminowych wycenianych w wartości rynkowej (w tym długoterminowych aktywów finansowych) wyrażonych w walutach obcych, powstałe na dzień ich wyceny, rozlicza się tak jak w przypadku odpisu wyrażającego trwałą utratę wartości tych inwestycji (art. 35, u. 4 ustawy o rachunkowości). W tym przypadku dodatnie różnice kursowe zwiększają kapitał z aktualizacji wyceny, natomiast ujemne różnice kursowe zmniejszają kapitał z aktualizacji wyceny (do wysokości kwot wcześniej tam odniesionych z tytułu przeszacowania „na plus”) lub zwiększają koszty finansowe – w pozostałych przypadkach.

Należałoby tutaj wspomnieć, że rozwiązania dotyczące różnic kursowych, zawarte w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie instrumentów finanso-

² Według MSR 21 sposób ujmowania operacji gospodarczych wyrażonych w walutach obcych na dzień ich przeprowadzenia również nie jest podobny do przyjętego w ustawie o rachunkowości. W świetle MSR 21 transakcję w walucie obcej początkowo ujmuje się w walucie funkcjonalnej, stosując do przeliczenia kwoty wyrażonej w walucie obcej natychmiastowy kurs wymiany waluty funkcjonalnej na walutę obcą, obowiązujący na dzień zawarcia transakcji. Ze względu na obszerność zagadnienia, różnice kursowych według MSR-ów nie będą w tym opracowaniu szerzej przedstawiane.

³ Dotyczy wszystkich jednostek z wyjątkiem zakładów ubezpieczeń (art. 30, u. 5-7 ustawy o rachunkowości).

wych, są podobne do ogólnych zasad przedstawionych w ustawie o rachunkowości. Zgodnie z tym rozporządzeniem (§ 17), wyrażone w walutach obcych aktywa finansowe, z wyjątkiem zaliczonych do instrumentów zabezpieczających⁴, oraz zobowiązania finansowe wycenia się w sposób określony w ustawie o rachunkowości. Różnice kursowe powstałe na dzień wyceny aktywów i zobowiązań finansowych ujmuje się w księgach rachunkowych także zgodnie z ustawą o rachunkowości, tj. różnice kursowe dotyczące aktywów finansowych długoterminowych poprzez kapitał z aktualizacji wyceny, a różnice kursowe związane z krótkoterminowymi instrumentami finansowymi poprzez koszty i przychody finansowe. Zdaniem autora, zapis w rozporządzeniu odwołujący się do ustawy dopuszcza księgowanie ujemnych różnic kursowych na kapitale z aktualizacji wyceny tylko do wysokości kwoty, która zwiększyła ten kapitał wskutek dokonywanych wcześniej odpisów aktualizujących „na plus”. Jest to pewna niekonsekwencja, ponieważ z tytułu innych odpisów aktualizujących możliwe jest – według rozporządzenia Ministra Finansów – powstawanie ujemnego kapitału z aktualizacji wyceny.

Według rozporządzenia Ministra Finansów, istnieje jednak wyjątek w odniesieniu do różnic kursowych dotyczących aktywów pieniężnych zaliczonych do kategorii dostępnych do sprzedaży. Różnice ich dotyczące zalicza się do przychodów lub kosztów finansowych, bez względu na to, czy skutki innych tytułów przeszacowań są odnoszone na kapitał z aktualizacji wyceny, czy też są zaliczane na bieżąco do kosztów i przychodów finansowych. Zdaniem autora trudno mówić o sytuacji, kiedy aktywa pieniężne byłyby zakwalifikowane z jednej strony według ustawy o rachunkowości jako długoterminowe (według wzoru bilansu nawet nie ma takiej możliwości, aby aktywa pieniężne były długoterminowe), a z drugiej strony – jako aktywa finansowe dostępne do sprzedaży. Tylko wtedy, w myśl przytaczanych przepisów, skutki różnic kursowych nie mogłyby zostać odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny tylko do kosztów i przychodów finansowych.

W świetle rozporządzenia Ministra Finansów istnieje także możliwość ujmowania na kapitale z aktualizacji wyceny skutków różnic kursowych z aktywów finansowych zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży i wycenianych w wartości godziwej (jest to jedno z możliwych rozwiązań oprócz odnoszenia tych różnic do kosztów lub przychodów finansowych – § 21, u. 2 rozporządzenia Ministra Finansów). Przykładem jest tutaj obligacja zakupiona na rynku wtórnym z zamiarem jej odsprzedaży co najmniej po trzech miesiącach, ale przed upływem terminu jej wymagalności. W myśl przepisów ustawy o rachunkowości, jeżeli będzie ona przetrzymywana przez okres krótszy niż rok od dnia bilansowego, to obligacja taka będzie aktywem krótkoterminowym i skutków jej przeszacowań nie można odnosić na kapitał z aktualizacji wyceny. Istnieje więc tutaj sprzeczność pomiędzy omawianymi aktami prawnymi. Według autora, możliwość kwalifiko-

⁴ W przypadku instrumentów zabezpieczających należy się kierować innymi rozwiązaniami (rozporządzenie Ministra Finansów sprawie instrumentów finansowych).

wania takich różnic kursowych na kapitał z aktualizacji wyceny będzie dotyczyć tylko aktywów finansowych długoterminowych.

Reasumując, można powiedzieć, że skutki wyceny z tytułu różnic kursowych od inwestycji długoterminowych ujmuje się tak jak w ustawie o rachunkowości.

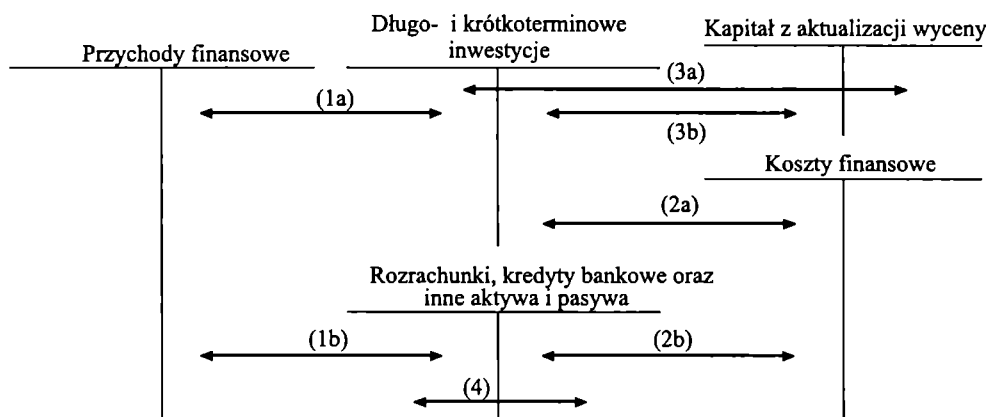
Ad 3. Odmienne ujmowanie się omawiane operacje w odniesieniu do różnic kursowych od kredytów, pożyczek i innych zobowiązań naliczonych w okresie realizacji budowy środków trwałych do dnia przyjęcia tych składników majątkowych do użytkowania. W tym przypadku różnice kursowe, zarówno dodatnie jak i ujemne, korygują wartość brutto środków trwałych. W identyczny sposób należy postępować w odniesieniu do wartości niematerialnych i prawnych w realizacji, tj. jeszcze nie przyjętych do użytkowania.

Następny przypadek dotyczy towarów lub produktów. W sytuacjach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem towaru lub produktu do sprzedaży, bądź długim okresem wytwarzania produktu (np. wina), można cenę nabycia lub koszt wytworzenia zwiększyć/zmniejszyć o różnice kursowe związane z obsługą zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania zapasu towarów lub produktów w okresie ich przygotowania do sprzedaży bądź wytworzenia. Wtedy jednak postępowanie takie nie jest obligatoryjne i jednostka może zdecydować, że różnice kursowe z tego tytułu będzie odnosić na koszty/przychody finansowe.

Sposób ujmowania różnic kursowych według prawa bilansowego został przedstawiony na rys. 1.

Różnice kursowe w rachunku zysków i strat wykazuje się jako „aktualizacja wartości inwestycji” w sytuacji, kiedy są one związane z aktualizacją wartości inwestycji, lub jako „inne koszty lub przychody finansowe” – w pozostałych przypadkach. Należy zaznaczyć, że w sprawozdaniu wykazuje się jedynie kwotę *per saldo*, tj. nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi jako przychody finansowe lub nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi jako koszty finansowe. Jest kwestią dyskusyjną, czy rozwiązanie przyjęte w ustawie o rachunkowości jest właściwe. Różnice kursowe mogłyby być także wykazywane bez ich wzajemnej kompensaty, w celu zobrazowania łącznych przychodów i kosztów z nimi związanych. Ponadto można byłoby wyodrębnić je w osobnej pozycji rachunku zysków i strat z podziałem na zrealizowane i niezrealizowane. Informacja taka byłaby przydatna dla osób dokonujących analizy sprawozdania finansowego. Jednak takie rozwiązanie byłoby kłopotliwe w przypadku przyjęcia rozwiązań co do ewidencji różnic kursowych w świetle prawa bilansowego i podatkowego, podanych w przykładzie poniżej. Innym dyskusyjnym problemem jest ujmowanie niezrealizowanych dodatnich różnic kursowych w rachunku zysków i strat. Postępując zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny, należałoby raczej ująć takie różnice kursowe jako rozliczenia międzyokresowe przychodów.

Podczas korekty aktywów finansowych na dzień bilansowy o skutki wyceny odnoszone zarówno na wynik finansowy, jak i kapitał z aktualizacji wyceny, należy pamiętać, że nie są one uznawane do celów podatkowych (o czym będzie

Objaśnienia do:

- 1) różnice kursowe dodatnie od:
 - a) inwestycji krótkoterminowych,
 - b) rozrachunków, kredytów i innych aktywów oraz pasywów (oprócz inwestycji);
- 2) różnice kursowe ujemne od:
 - a) inwestycji krótkoterminowych,
 - b) rozrachunków, kredytów i innych aktywów oraz pasywów (oprócz inwestycji);
- 3) różnice kursowe od inwestycji długoterminowych odnoszone na kapitał z aktualizacji wyceny
 - a) dodatnie,
 - b) ujemne;
- 4) różnice kursowe korygujące wartość danego składnika aktywów (dotyczy środków trwałych w budowie oraz w uzasadnionych przypadkach może dotyczyć towarów lub produktów).

Rys. 1. Ewidencja różnic kursowych według prawa bilansowego

Źródło: opracowanie własne.

mowa poniżej). W związku z tym powstaje różnica pomiędzy wartością bilansową a wartością podatkową aktywów finansowych. Zatem konieczne staje się utworzenie takich aktywów lub rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, które zostaną drugostronnie ujęte jako obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego (gdy korekta z tytułu wyceny obciążyła wynik) lub na kapitale z aktualizacji wyceny (gdy korekta z tytułu wyceny obciążyła kapitał z aktualizacji wyceny).

Niestety sposób obliczania różnic kursowych według **prawa podatkowego** jest odmienny niż w prawie bilansowym. Do najważniejszych różnic należą:

1. Prawo podatkowe uznaje tylko różnice kursowe zrealizowane – są uznawane przy obliczaniu dochodu do opodatkowania dopiero w momencie fizycznego przepływu pieniądza.

2. Różnice kursowe, związane z kosztami, zawsze korygują tę pozycję, tj. różnice kursowe ujemne powodują zmniejszenie kosztów, natomiast różnice kursowe dodatnie – zwiększenie kosztów. Według art. 15, u. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote według kursów średnich ogłaszanych przez NBP, z dnia poniesienia kosztu.

Jeżeli koszty wyrażone są w walutach obcych, a między dniem ich zarachowania i dniem zapłaty występują różne kursy walut, koszty te odpowiednio podwyższa się lub obniża o różnice wynikające z zastosowania kursu sprzedaży walut z dnia zapłaty, ustalonego przez bank, z którego usług korzystał ponoszący koszt, oraz z zastosowania kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia zarachowania kosztów.

3. Różnice kursowe dodatnie, związane z przychodami, zawsze korygują tę pozycję, tj. różnice kursowe ujemne powodują zmniejszenie przychodów, natomiast różnice kursowe dodatnie – zwiększenie przychodów. Według art. 12, u. 2-3 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych przychody w walutach obcych przelicza się na złote według kursów średnich ogłaszanych przez NBP z dnia uzyskania przychodu. Jeżeli przychody wyrażone są w walutach obcych, a między dniem ich uzyskania i dniem faktycznego otrzymania występują różne kursy walut, przychody te odpowiednio podwyższa się lub obniża o różnice wynikające z zastosowania kursu kupna walut z dnia faktycznego otrzymania przychodów, ustalonego przez bank, z którego usług korzystał uzyskujący przychód, oraz z zastosowania kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia uzyskania przychodu.

Odmienność rozwiązań co do różnic kursowych w zakresie prawa podatkowego i bilansowego powoduje, że istnieje problem w zakresie ewidencji takich operacji gospodarczych. Aby sprostać temu zadaniu, można wykorzystać sposób przedstawiony w poniższym przykładzie⁵.

Przykład

W przedsiębiorstwie X powstały zobowiązania wobec kontrahenta zagranicznego na kwotę 100 000 euro. Kurs średni NBP z tego dnia wyniósł 4,4 zł/euro (w przypadku eksportu będzie to kurs z SAD). Jednocześnie wiadomo, że jednostka otrzymała na rachunek walutowy od innego kontrahenta zagranicznego zapłatę z tytułu należności w wysokości 150 000 euro. Kurs kupna banku, z którego usług korzysta jednostka, wyniósł w tym dniu 4,5 zł/euro.

Z otrzymanych środków pieniężnych (w euro) przedsiębiorstwo X spłaciło zobowiązanie wobec kontrahenta zagranicznego. Wiadomo, że kurs sprzedaży banku, z którego usług korzysta jednostka, wyniósł w tym dniu

A. 4,7 zł/euro

kurs pierwotny zobowiązania do celów bilansowych i podatkowych = 4,4 zł/euro,
kurs z dnia zapłaty zobowiązania do celów bilansowych i podatkowych = 4,7 zł/euro,
różnica kursowa do celów bilansowych i podatkowych = 4,7 zł – 4,4 zł = 0,3 zł,
różnica kursowa od własnych środków pieniężnych dla celów podatkowych i bilansowych = 4,7 zł – 4,5 zł = 0,2 zł.

⁵ Sposób postępowania został zaczerpnięty z artykułu M. Witkowskiej *Różnice kursowe* [3].

Ujęcie księgowe:

WN Koszty finansowe 30 000 zł,

Ma Rozrachunki z dostawcami i odbiorcami 30 000 zł,

WN Rachunek bankowy 20 000 zł,

MA Koszty finansowe 20 000 zł.

Per saldo różnica kursowa wyniesie = $0,3 \text{ zł} - 0,2 \text{ zł} = 0,1 \text{ zł}$ (koszty finansowe), czyli 10 000 zł.

Dzięki takiemu rozwiązaniu koszt uzyskania przychodu do celów podatkowych zostanie ustalony właściwie, gdyż różnice te były związane z kosztami. Jednocześnie nie zostaną zawyżone przychody do celów podatkowych. Jest to istotny problem podczas ustalania limitu kosztów na potrzeby reprezentacji i reklamy niepublicznej. Z drugiej strony w rachunku zysków i strat po stronie kosztów finansowych zostanie wykazana jedynie kwota 10 000 zł jako łączna (*per saldo*) różnica kursowa – zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o rachunkowości.

B. 4,3 zł/ euro

kurs pierwotny zobowiązania do celów bilansowych i podatkowych = 4,4 zł/euro,

kurs z dnia zapłaty zobowiązania do celów bilansowych i podatkowych = 4,3 zł/euro,

różnica kursowa do celów bilansowych i podatkowych = $4,3 \text{ zł} - 4,4 \text{ zł} = -0,1 \text{ zł}$,

różnica kursowa od własnych środków pieniężnych do celów podatkowych i bilansowych = $4,3 \text{ zł} - 4,5 \text{ zł} = -0,2 \text{ zł}$.

Ujęcie księgowe:

WN Rozrachunki z dostawcami i odbiorcami 10 000 zł,

MA Koszty finansowe 10 000 zł,

WN Koszty finansowe 20 000 zł,

MA Rachunek bankowy 20 000 zł.

Per saldo różnica kursowa wyniesie = $-0,1 \text{ zł} + 0,2 \text{ zł} = 0,1$ (koszty finansowe), czyli 10 000 zł.

Podobnie jak powyżej, dzięki takiemu rozwiązaniu koszt uzyskania przychodu do celów podatkowych zostanie ustalony właściwie, gdyż różnice te były związane z kosztami. W rachunku zysków i strat zostanie wykazana po stronie kosztów finansowych jedynie kwota 10 000 zł jako łączna (*per saldo*) różnica kursowa – zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o rachunkowości.

Podobne rozważania jak dla zobowiązań, można przeprowadzić w odniesieniu do należności wyrażonych w walutach obcych, wiążących się z przychodami.

Stosowanie tego typu rozwiązań wymaga, aby mieć na uwadze, że na koniec roku mogą być wykazane salda MA na kontach kosztów finansowych lub salda WN na kontach przychodów finansowych, co jest niezgodne z ogólnymi regułami dotyczącymi ewidencji księgowej. W następnym roku pojawia się kolejny problem, co zrobić z naliczonymi, lecz nie zrealizowanymi różnicami kursowymi. Można przyjąć tutaj dwa rozwiązania:

1) dokonać korekty na minus wszystkich dodatnich lub ujemnych niezrealizowanych różnic kursowych na pierwszy dzień nowego roku,

2) dokonać korekty na minus dodatnich lub ujemnych niezrealizowanych różnic kursowych w momencie ich realizacji⁶.

W pierwszym przypadku na początku roku doprowadzi to do powstawania ujemnych sald na kontach przychodów i kosztów finansowych. Ponadto kiedy zrealizowane różnice kursowe będą niższe od korekty dokonanej na początek roku, sytuacja taka będzie miała miejsce zarówno przy pierwszym, jak i przy drugim rozwiązaniu. W związku z tym pojawia się pytanie, czy wobec wystąpienia ujemnego salda na kontach przychodów i kosztów finansowych należy dokonać odpowiednich przeksięgowania mających na celu wykazanie właściwych sald. Zdaniem autora, odpowiedź na to pytanie jest przecząca, gdyż spowoduje to niepotrzebną komplikację rozliczeń z tytułu podatku dochodowego. Jeśli przyjąć założenie o wykazywaniu w rachunku zysków i strat różnic kursowych *per saldo*, nie będzie to miało wpływu na wartości wykazywane w sprawozdaniu finansowym.

Oprócz trudności w ewidencji pojawiają się także problemy dotyczące np.: kursu walutowego podczas operacji eksportu i importu. Autor nie zna oficjalnych wykładni w tym zakresie, wydaje się jednak, że dopuszczalny jest tutaj kurs z dokumentu SAD – tak jak w ustawie o rachunkowości – gdyż jest to także kurs średni NBP.

Co do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych w prawie podatkowym obowiązują podobne przepisy jak w ustawie o rachunkowości – różnice kursowe z nimi związane korygują ich wartość do momentu oddania tych składników majątku do użytkowania. Prawo podatkowe nie dopuszcza natomiast korygowania wartości towarów i produktów o różnice kursowe z nimi związane w sytuacjach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania produktu – tak jak ma to miejsce w rozwiązaniach prawa bilansowego. W związku z tym różnice kursowe zrealizowane dotyczące tych składników majątku będą w świetle prawa podatkowego zawsze korektą kosztów uzyskania przychodu.

Specyficzna grupa operacji wiąże się z problemem różnic kursowych na własnym rachunku walutowym. Według wspomnianego wcześniej art. 30, ust. 2 ustawy o rachunkowości, w przypadku operacji sprzedaży lub kupna walut ujmuje się je na dzień ich przeprowadzenia odpowiednio po kursie kupna lub sprzedaży walut stosowanym przez bank, z którego usług korzysta jednostka. Zgodnie z art. 15, ust. 1a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, koszty z tytułu różnic kursowych od własnych środków lub wartości pieniężnych w walutach obcych ustala się jako różnicę między wartością tych środków obliczoną po kursie

⁶ Pierwszy z proponowanych sposobów jest wygodniejszy, ale prowadzi do wykazania ujemnych sald na kontach przychodów i kosztów finansowych bez związku przyczynowego ze zrealizowaną transakcją, której korekta ta dotyczy. Z tego względu autor jest za przyjęciem drugiego z rozwiązań.

sprzedaży walut z dnia faktycznej zapłaty (w momencie ich wykorzystania) oraz po kursie kupna walut z dnia ich otrzymania (jeżeli jednostka otrzymała wcześniej walutę, np. z tytułu wpływu należności) albo po kursie sprzedaży z dnia nabycia walut (jeżeli jednostka kupowała walutę w banku), ogłaszanym odpowiednio przez bank, z którego usług korzystał podatnik. Według art. 12, ust. 2a omawianej ustawy, przychody z tytułu różnic kursowych od własnych środków lub wartości pieniężnych w walutach obcych ustala się jako różnicę między wartością tych środków obliczoną po kursie kupna walut z dnia faktycznego otrzymania przychodu (czyli ich sprzedaży) oraz po kursie kupna walut z dnia ich otrzymania (jeżeli jednostka otrzymała wcześniej walutę np. z tytułu wpływu należności) albo po kursie sprzedaży z dnia nabycia walut (jeżeli jednostka kupowała walutę w banku), ogłaszanym odpowiednio przez bank, z którego usług korzystał podatnik.

Można powiedzieć, że wpływ waluty na własny rachunek walutowy będzie się wyceniać według:

- kursu kupna banku w przypadku ich wpływu np. z tytułu należności,
- kursu sprzedaży banku w przypadku ich nabycia [1; 2, s. 391].

Rozchód waluty według prawa bilansowego może odbywać się zgodnie z metodą FIFO, LIFO lub średniej ważonej⁷. W tej sytuacji na rachunku walutowym nie powstają różnice kursowe. Jest to jedno z możliwych podejść. Drugi sposób, który jest uznawany przez prawo podatkowe, to wycena rozchodu według:

- kursu sprzedaży banku, kiedy waluta jest przeznaczana na spłatę zobowiązań, lub
- kursu kupna banku, kiedy waluta jest odsprzedawana bankowi.

Zastosowanie drugiego sposobu sprawia, że pojawiają się różnice kursowe na rachunku walutowym. Różnice te, w myśl prawa bilansowego, są kosztem albo przychodem finansowym. Według rozwiązań podatkowych:

- różnice kursowe powstałe w wyniku odsprzedaży walut bankowi zwiększają lub zmniejszają przychody,
- różnice kursowe powstałe w wyniku spłaty zobowiązań zwiększają lub zmniejszają koszty uzyskania przychodu.

Opisując zagadnienia związane z różnicami kursowymi, należałoby także wspomnieć o problemach wyceny kosztów zagranicznych podróży służbowych. Pracownik jadący w delegację za granicę otrzymuje zaliczkę. Biorąc pod uwagę rozważania zawarte powyżej, można powiedzieć, że:

1) koszty podróży służbowej ujmuje się w momencie jej rozliczenia według kursu, po którym wyceniono zaliczkę, tj. według kursu sprzedaży banku, z którego usług korzysta jednostka (w przypadku ich zakupu) lub kursu kupna banku (w przypadku ich otrzymania, np. z tytułu zapłaty wcześniejszej należności);

2) zwrot niewykorzystanej zaliczki będzie ujmowany według takiego samego kursu, jak wymieniony w punkcie 1;

⁷ Ten sposób wyceny nie jest uznawany przez prawo podatkowe.

3) ewentualne dodatkowe kwoty wpłacane pracownikowi (w sytuacji gdy zaliczka była za mała) wycenia się zgodnie z zasadami wymienionymi w punkcie 1.

Jak wynika z powyższych rozważań, problem różnic kursowych jest złożony. W celu właściwej ewidencji tych różnic należy odpowiednio rozbudować konta analityczne oraz ujmować operacje gospodarcze z tym związane w taki sposób, aby było możliwe obliczenie wyniku finansowego na potrzeby bilansowe oraz dochodu do opodatkowania.

Literatura

- [1] Koleśnik A., *Różnice na koncie walutowym*, „Rzeczpospolita” z 29 września 2005 r.
- [2] *Rachunkowość finansowa*, red. T. Cebrowska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- [3] Witkowska M., *Różnice kursowe*, „Rachunkowość” zeszyt specjalny 2003, „Zamknięcie roku 2003”.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU z dnia 22 grudnia 2001 r.).

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 lutego 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (DzU 2001 nr 149, poz. 1674).

Ustawa z dnia o rachunkowości (DzU 2002 r. nr 76, poz. 694 oraz 2003 nr 60, poz. 535, nr 124, poz. 1152, nr 139, poz. 1324, nr 229, poz. 2276).

Ustawa z dnia 13 lipca 2000 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 2000 nr 54, poz. 654 ze zm.).

FOREIGN EXCHANGE RATE VARIATIONS IN THE LIGHT OF THE BALANCE SHEET AND FISCAL LAW

Summary

Foreign exchange currency transactions are a specific group of business operations of an enterprise. They are related to the occurrence of foreign exchange rate variations. In some cases, recording such transactions in the books of an enterprise can pose a problem. The following article presents selected comments on the issue.

Dr Wojciech Krzeszowski jest adiunktem w Katedrze Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej na Wydziale Zarządzania i Informatyki.